

ISSN: 2146-1961

Öztürk, D. & Receptoğlu, S. (2023). Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Analizi. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 168-182.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3237>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma makalesi

ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİM KONUSU ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ANALİZİ¹

Durdane ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, durdane.ozturk@ahievran.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5116-7933

Serpil RECEPOĞLU

Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye, srecepoglu@kastamonu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4189-4456

Gönderim tarihi: 19.11.2022

Kabul tarihi: 14.02.2023

Yayım tarihi: 01.03.2023

Öz

Sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hız kazandığı küresel çağda farklı kültürlerin birbirleri ile ilişki ve sürekli etkileşim halinde olması artmıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak farklılıklara saygı ve hoşgörü değerlerinin önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır. Farklılıkların eğitim ortamına yansıtılması, saygı ve hoşgörüyle karşılanması çok kültürlü eğitim ile sağlanabilir. Bu çerçeveden bakıldığında bu konunun önemi ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Lisansüstü çalışmaların alanyazına en önemli faydalarından birisi, araştırmacılara güncel gelişmeleri, uygulamaları veya eksiklikleri ortaya koyarak çözüm önerilerini sunmasıdır. Bu bakımdan, özellikle başta sosyal bilgiler alanında olmak üzere çeşitli alanlar ile ilişkilendirilen çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerdeki eğilimlerin belirlenmesi alanyazın açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış lisansüstü tezleri analiz ederek, tezlerdeki genel eğilimleri tespit etmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırma, çok kültürlü eğitim üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesine ilişkin bir betimsel içerik analiz çalışmasıdır. Araştırma kapsamında çok kültürlü eğitim üzerine yapılmış Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı'nın Ulusal Tez Veri Tabanı'nda yer alan erişim izni olan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Veri toplama sürecinin bu aşamasında resmi internet sitesindeki "gelişmiş tarama" sekmesiyle araştırmanın konusuna bağlı olarak "Çok kültürlü eğitim" anahtar kelimesi kullanılarak detaylı taramalar gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2009-2022 yıllarını kapsamaktadır. Araştırmanın sonucunda çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezlerinden oluştuğu, çalışma grubu olarak sıklıkla öğretmenlerin tercih edildiği görülmüştür. Araştırmadan elde edilen diğer sonuçlara göre, incelenen tezlerin en fazla 2019 yılında, eğitim programları ve öğretimi alanında, nicel yöntemler kullanılarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde çoğunlukla "çok kültürlü eğitime yönelik tutum" konularının çalışıldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, çok kültürlü eğitim, yüksek lisans tezi, doktora tezi.

¹ Bu çalışma 07-09 Eylül 2022 tarihlerinde Çukurova Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen VIII. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

A REVIEW OF GRADUATE STUDIES ON MULTICULTURAL EDUCATION

ABSTRACT

In the global age, where social, economic, scientific and technological developments accelerate, the relationship and constant interaction of different cultures with each other has also increased. As a result of these developments, the importance of respect and tolerance for differences becomes more important. Reflecting the differences in the educational environment and meeting them with respect and tolerance can be achieved through multicultural education. From this perspective, the importance of this subject and the number of studies on this subject are increasing. One of the most important benefits of postgraduate studies to the literature is that it presents solutions to researchers by presenting current developments, practices or deficiencies. In this respect, it is important for the literature to determine the tendencies in the theses on the subject of multicultural education, which is associated with various fields, especially in the field of social studies. In this context, the aim of the research is to analyze the graduate theses on the subject of multicultural education and to determine the general tendencies in theses. This research, in which the qualitative research method is used, is a descriptive content analysis study on the examination of graduate theses on multicultural education. Within the scope of the research, master's and doctoral theses on multicultural education, which are in the Thesis Database of the Council of Higher Education (CoHE), were examined. At this stage of the data collection process, detailed searches were carried out using the keyword "multicultural education" depending on the subject of the research, with the "advanced search" tab on the official website. The research covers the years 2009-2022. As a result of the research, it was seen that the postgraduate theses on the subject of multicultural education mostly consisted of master's theses, and teachers were often preferred as the study group. According to the other results obtained from the research, it has been determined that the theses were prepared using quantitative methods in the field of education programs and teaching, mostly in 2019. It has been observed that the subjects of "attitude towards multicultural education" are mostly studied in master's and doctoral theses.

Keywords: Social studies, multicultural education, master's thesis, doctoral thesis.

GİRİŞ

Fiziksel mesafeyi kısaltan ve dünyanın dört bir yanındaki vatandaşları her zamankinden daha yakın hale getiren ileri modern teknoloji ve göç, küreselleşme gibi nedenlerle dünya giderek daha çeşitli hale gelmektedir. Başka bir ifade ile ekonomik, bilimsel, teknolojik ve toplumsal ilerlemelerin hızlandığı 21.yy'da çeşitli kültürlerin ilişkileri ve bu ilişkilerin devamlı etkileşimi de artmıştır. Bu durum çok kültürlü ve çok kültürlü toplum kavramını doğurmuştur. Parekh (1999) çok kültürlü toplumu iki ya da daha fazla kültürel topluluğu içinde barındıran toplum olarak ifade etmektedir. Ayrıca toplumların bu çok kültürlü yapıyı iki farklı şekilde karşıladığını belirtmektedir. Bazı toplumlar çok kültürlü yapıyı memnuniyetle karşılayıp, saygı göstererek çok kültürlü yapıyı yansıtmaktadır. Oysa ikinci şekilde davranan toplumlar ise çeşitli kültürlerin varlığını kabul etmemekte, hatta tehdit edici unsur olarak bile görebilmektedir. İlerlemelere bağlı olarak farklılıklara saygı ve hoşgörü gibi değerler daha da önemli hale gelmiştir. Ayrıca teknolojinin hızla ilerlemesi, sanayi alanındaki gelişmeler, göçler ve savaşlar küreselleşmenin etkisini artırmış ve toplumsal uyum ve düzenin oluşturulması için demokratik toplum temelinde çok kültürlü eğitim bir zorunluluk haline gelmiştir. Çok kültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre şekillenirken, bu kavramın eğitime yansımaları olan çok kültürlü eğitim kavramının son yıllarda önemi giderek artmaktadır. Buna bağlı olarak farklılıkların eğitim ortamına aktarılması, hoşgörü ve saygı ile karşılanması çok kültürlü eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir. Çünkü çok kültürlü eğitim, tüm öğrenciler için eşitliği sağlamaya yönelik bir eğitim yaklaşımıdır.

Çok kültürlü eğitimin ilk çalışmaları ABD'de görülmüştür. Bu toplumda meydana gelen 1960'lı yıllardaki çeşitlilik ve buna bağlı oluşan farklı grupların istekleri çok kültürlü eğitim anlayışını gündeme getirmiştir (Başbay ve Bektaş, 2009). Çok kültürlü eğitim, demokratik değer ve hedefleri, toplumsal adalet, kültürel çoğulculuğunun yanı sıra toplumsal, bireysel ve entelektüel gelişim gibi konuları esas alan eğitim şeklidir (Nieto ve Bode, 2011). Bir başka tanımda ise, çok kültürlü eğitim farklı etnik, ırk, kültürel, sosyal sınıf ve dil gruplarından gelenler için eğitim eşitliğini gerçekleştirmek amacıyla tasarlanmış bir okul ya da eğitim reform yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Banks, 2009, s. 13). Banks'ın tanımından, çok kültürlü eğitimin, adalet sağlayan ve eğitim ortamındaki çeşitliliği barındıran eşitlik kavramını beslediği açıktır. Ayrıca çok kültürlü eğitim, kimliğe bakılmaksızın herkes için sosyal adalet ilkesini beslemektedir (Jayadi Abduh ve Basri, 2022).

Erken dönemde sağlanan çok kültürlü eğitim, ahlaki bir toplum düzeni yaratmak amacıyla çeşitli gruplarla etkileşim, müzakere ve iletişim kurmak için toplumda demokratik bir vatandaş rolünü yerine getirmede çocuklara bilgi, beceri ve olgun tutumlar kazandırmaya yardımcı olabilir. Bununla birlikte, farklılıklara karşılıklı saygıyı öğretir, hoşgörü ve karşılıklı saygı değerlerini etnik, ırksal, kültürel ve dini çeşitlilikte karşılıklı anlayışı ve açıklığı sağlar. Aynı zamanda, her öğrenciyi eğitim deneyimleri açısından eşit kılmayı amaçlar. Ayrıca eğitim sürecinde tüm öğrencilerin sağlıklı sosyal bağlarını sağlamaya çalışır (Dey ve Bandyopadhyay, 2019; Wilson ve dğr., 2017). Bu nedenle çok kültürlü eğitimin amaçları, çocuğun sosyalleştiği temel eğitim döneminden başlayarak derslerin müfredatına yansıtılmalıdır. Banks (2009), çok kültürlü müfredat içeriğinin ilkokullarda ve çoğu üniversitede ve son yıllarda önemli başarılar elde ettiğini ifade etmektedir. Çok kültürlü eğitimin konusu, öğretmenleri tüm öğretimleri esnasında farklı kültürel bağlamlardan çeşitli örnekler ve bilgiler kullanmaya

teşvik eder. Örneğin, okulda şarkılar ve farklı türden halk hikâyeleri üzerinde çalışırken öğretmenler, dünyanın dilsel ve kültürel çoğunluğu dışındaki bölgelerinden tarihler ve kültürel materyaller eklemelidir (Faas, Hajisoteriou ve Angelides 2014). Johnson (2008), eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin alışlagelmiş uygulamalarının yanı sıra farklı renkteki yazarların yazdığı eserlerle ilgili ödevler verdiklerini, farklı kültürlere uygun ders etkinlikleri hazırladıklarını ve çeşitliliğe değer verdiklerini belirtmektedir. Bu durum aynı zamanda öğrencilerin kültürel motiflerin farklı kültürel ve etnik bağlamlarda nasıl paralellik gösterdiğini görmelerine izin vermek anlamına gelir (Dewilde ve Skrefsrud, 2021). Diğer taraftan, kültürel farklılıkların öğretiminde uygulanacak programın başarıya ulaşmasında programı uygulayan öğretmenlerden, çok kültürlü eğitime hoşgörü ve saygıyı, olumlu tutumları, bilgileri, becerileri sağlayarak aynı zamanda mesleğe uygun davranış değişikliği yaratarak, fırsat eşitliğini sağlayacak bir öğrenme ortamı oluşturmaları beklenmektedir (Brown ve Kysilka, 2002; Gay, 2002). Bununla birlikte, temel eğitim düzeyindeki çocukların kendilerini ve sosyal çevrelerini tanımlarına, toplumla uyum içinde yaşamalarına rehberlik edebilecek derslerden en önemlisi de sosyal bilgiler dersidir. Türkiye’de, öğrencilere sosyal hayata ilişkin bilgi, beceri ve değerlerin çoğunluğu ilkokul ve ortaokulda okutulan sosyal bilgiler dersi aracılığıyla kazandırılmaktadır (Öztürk, 2006). Çok kültürlü eğitimin üzerinde durduğu farklılıklara hoşgörü olma, insan haklarına saygılı olma gibi değerlerinin bireylere kazandırılmasında en etkili ders sosyal bilgiler dersidir (Keskin, 2008). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde, kendini ve toplumu tanıyan çocuklar toplumdaki farklılığın ve kültürel çeşitliliğin farkına varabilirler. Bu çerçeveden bakıldığında sosyal bilgiler alanında ve diğer alanlarda çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış çalışmalar önem taşımaktadır.

Alan yazın incelendiğinde, çok kültürlü eğitime ilişkin son zamanlarda pek çok araştırma yapıldığı görülmektedir (Ateş, 2017; Baloğlu Uğurlu ve Akdovan, 2019; Çelik, 2019; Durmuş ve Baş, 2016; Engin ve Genç, 2015; Gholgzadeh Avval, 2018; Kaya, 2014; Özdemir, 2018; Patterson Rivera, 2014; Pehlivan, 2014; Strickland, 2018; Ulukaya, 2020). Ancak çok kültürlü eğitim teması üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizine ilişkin çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu açıdan, özellikle sosyal bilgiler alanında olmak üzere çok kültürlü eğitime yönelik hazırlanmış tezlerin durumunu tespit etmek konunun anlaşılması açısından önemlidir. Lisansüstü çalışmaların alanyazına en önemli yararlarından birisi, araştırmacılara güncel uygulamaları ve eksiklikleri ortaya çıkararak çözüm önerileri getirmesidir. Buna bağlı olarak, araştırmanın amacı, Türkiye’de çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler bakımından incelenerek tezlerdeki eğilimlerin belirlenmesidir. Bu amaç kapsamında araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Türkiye’de çok kültürlü eğitim konusu üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin; alanlara (bilim dalı), lisansüstü düzeye, yayın yılına, kullanılan yöntem, yayımlandığı üniversitelere, çalışma grubuna, kullanılan veri toplama araçlarına ve konulara göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırma, çok kültürlü eğitim üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesine ilişkin bir betimsel içerik analiz çalışmasıdır. Betimsel içerik analiz çalışmaları belirlenmiş bir konu

çerçevesinde yapılan araştırmaların ele alınarak araştırma sonuçlarının ve eğilimlerinin değeriendirilmesini kapsayan sistematik çalışmalardır (Lin, Lin ve Tsai, 2014; Suri ve Clarke, 2009). Bu çalışmada da çok kültürlü eğitim üzerine birbirinden bağımsız yapılmış nitel, nicel ve karma çalışmalar incelenerek eğilimler belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel içerik analiz çalışmalarının amacı belirlenen konuda çalışma yapmayı planlayan araştırmacılara bu konu ya da alandaki genel eğilimin durumu göstermektir (Lune ve Berg, 2017; Miles ve Huberman, 1994).

Çalışmanın Kapsamı

Çalışmaya dahil edilen araştırmalar 2009-2022 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi'nde yer alan çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında lisansüstü tezler için üç ölçüt belirlenmiştir. Ölçütlerden ilki tezlerin çok kültürlü eğitim ile ilgili olması, Yüksek Öğretim Veri Tabanında yer alıyor olması ve son olarak erişime açık olmasıdır. Erişime açık olmayan çalışmalar araştırma dışında tutulmuştur. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler alanındaki ve diğer alanlardaki (bilim dalı) ilgili konuya ilişkin lisansüstü tezlerin eğilimi ortaya konulmaya çalışıldığından ulaşılan bütün tezler değeriendirmeye alınmıştır. Veri toplama aşamasının başında Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın (YÖK) resmi internet sitesindeki Ulusal Tez Tarama Merkezindeki "gelişmiş tarama" sekmesiyle araştırmanın konusuna bağlı olarak "çok kültürlü eğitim" anahtar kelimesi kullanılarak ayrıntılı tarama gerçekiştirilmiştir. Bu kapsamda 2009-2022 yılları arasında yayınlanmış 44'i yüksek lisans, 11'i doktora olmak üzere 55 teze ulaşılmıştır. YÖK ulusal veri tabanında yer alan çok kültürlü eğitim ile ilgili olan Türkiye dışındaki (KKTC, vb.) ülkelerin üniversitelerinde gerçekiştirilen lisansüstü tezler de çalışmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Kodlanması

Araştırma kapsamında belirlenen tezler dijital ortama iki araştırmacı tarafından indirilerek 55 tezdten meydana gelen veri seti elde edilmiştir. Ardından ilgili alan yazında yer alan benzer çalışmalar inceledikten sonra araştırmacılar tarafından "Çok Kültürlü Eğitim Tezlerini Sınıflama Formu" (ÇKETSF) veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Bu form yedi bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler tezin hazırlandığı alana (bilim dalı), yıla, üniversiteye ve tezin yöntemine, çalışma grubuna, konusuna, ölçme aracına aittir. Araştırma kapsamındaki tezler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanırken bu form dikkate alınmış ve kodlanan verilerde formun güvenilirliğini elde edebilmek için karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından gerçekiştirilen kodlamaların büyük oranda birbiri ile tutarlı olduğu görülmüştür. Kodlamaların güvenilirliğini tekrar sağlamak amacıyla üç hafta sonra analiz süreci araştırmacılar tarafından tekrar edilmiş ve kodlamalara nihai şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Çok kültürlü eğitim konusunda lisansüstü tezleri kapsayan bu araştırmada, toplamda farklı bilim dallarında hazırlanmış 55 tezin çeşitli değişkenler açasından incelenmesinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Dokümanların içeriğinin tablo yapılarak karşılaştırılmasına izin veren betimsel içerik analizinde gerçekiştirilen

kodlamalarla araştırma sorularına ilişkin birtakım özellikler (sıklık, yönelim vb.) belirlenebilmektedir (Neuman, 2022). Ölçütlere göre belirlenen tezler, araştırmacılar tarafından hazırlanan forma göre kodlanmıştır. Analiz sürecinde alan yazın dikkate alınarak kodlar belirlense de daha sonra bu kodların analiz sürecinde değiştirilmesine ve geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmaların tekrar gözden geçirilmesi ile kodlama sürecine son hali verilmiştir. Araştırmacılar tarafından “Çok Kültürlü Eğitim Tezlerini Sınıflama Formu” kullanılarak tezler ayrı ayrı kodlanmıştır. Bu formun güvenilirliğini sağlayabilmek adına araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanan veriler karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü ile güvenilirlik hesaplanmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda uyuma oranı %91 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırma 2009-2022 yılları arasında çok kültürlü eğitim üzerine yapılmış tezler ile sınırlıdır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde amaç ve bu amaca ilişkin alt problemlere yönelik elde edilen bulgular bütünlüğü koruyacak şekilde araştırma problemlerinin sırasına göre tablolar halinde verilmiştir. Akabinde elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tezlerin Alanlara Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezler yapılan alanlara (bilim dalı) göre incelenmiştir. Tablo 1’de elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılan Tezlerin Yayınlandığı Alanlara Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Alan	Eğitim Programları ve Öğretimi	19	34,5
	Sosyal Bilgiler Eğitimi	15	27,2
	Okul Öncesi Eğitimi	5	9
	Eğitim Bilimleri	4	7,2
	Sınıf Eğitimi	3	5,4
	İngiliz Dili Eğitimi	2	3,6
	Eğitim Yönetimi	1	1,8
	Beden Eğitimi	1	1,8
	Müzik Eğitimi	1	1,8
	Rehberlik ve Psikolojik Danışma	1	1,8
	Sosyoloji	1	1,8
	Eğitim Teknolojileri	1	1,8
	Yurtdışı Enstitüsü	1	1,8
	Toplam		55

Tablo 1 incelendiğinde; çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerden 19’unun (%34,5) eğitim programları ve öğretimi alanında yayınlandığı tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanının ise 15 (%27,2) tez ile çok kültürlü eğitim konusunda en fazla tez hazırlanan alan olduğu görülmektedir. Bununla birlikte eğitim yönetimi, beden eğitimi, müzik eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışma, sosyoloji, eğitim teknolojileri, yurtdışı enstitüsünde ise çok kültürlü eğitim konusunda 1’er (%1,8) olmak üzere tez yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda çok kültürlü eğitim konusunda yapılmış tezlerin daha çok eğitim programları ve öğretimi ve daha

sonra sosyal bilgiler eğitimi alanında yapıldığı görülmektedir. Bir başka sonuca göre ise tarih ve coğrafya alanlarında çok kültürlü eğitime ilişkin tezlere rastlanılmamıştır.

Tezlerin Lisansüstü Düzeylere Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezler lisansüstü düzeye göre incelenmiştir. Tablo 2’de elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılan Tezlerin Lisansüstü Düzeye Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Düzey	Yüksek Lisans	44	80
	Doktora	11	20
	Toplam	55	100

Tablo 2 incelendiğinde çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerden 44’ünün (%80) yüksek lisans düzeyinde, 11’inin (%20) doktora düzeyinde yapılmış tezler olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle çok kültürlü eğitim konusuna ilişkin yapılan tezlerin daha çok yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezler yayın yıllarına göre incelenmiştir. Tablo 3’te elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılan Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Yıllar	2009	1	1,8
	2012	1	1,8
	2013	4	7,2
	2014	4	7,2
	2015	4	7,2
	2016	4	7,2
	2017	6	10,9
	2018	4	7,2
	2019	12	21,8
	2020	3	5,4
	2021	8	14,5
	2022	4	7,2
	Toplam	55	100

Tablo 3 incelendiğinde çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerin en fazla 2019 yılında yapıldığı görülmektedir. Araştırma kapsamında belirlenen ölçütlere uyan tezlere 2009 öncesinde rastlanılmadığından 2009 öncesinde yapılan tezler araştırmaya dahil edilmemiştir. İlgili tabloda görüldüğü üzere 2009 ve 2012 yılları arasında kalan yıllarda ise herhangi bir lisansüstü tez çalışmasının olmadığı görülmektedir. 2020 yılında çalışılan tez sayısında, 2019 yılına göre azalma olmasına rağmen son yıllarda çok kültürlü eğitim konusuna ilişkin tez çalışmalarına olan eğilimin artış gösterdiği görülmektedir. Bu durumun nedeninin ülkemize gerçekleşen mülteci göçlerindeki artış ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerin yöntemlerine göre dağılımı incelenmiştir. Tablo 4'te elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılan Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Yöntem	Nicel	32	58
	Nitel	14	26
	Karma	9	16
	Toplam	55	100

Tablo 4 incelendiğinde, tezlerin önemli bir kısmının nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapıldığı belirlenmiştir. Tablo 4'e göre nicel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen tezlerin sayısı 32 (%58)'dir. Nitel yöntemlerle yapılan tez sayısının 14 (%26) ve karma araştırma yöntemleriyle hazırlanan tez sayısının ise 9 (%16) olduğu tespit edilmiştir. Karma ve nitel araştırma yaklaşımına dayalı araştırma sayısının son yıllarda artış göstermesine rağmen bu durumun çok kültürlü eğitim tezleri ile ilgili çalışmalara yansımadağı söylenebilir.

Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerin yapıldığı üniversiteye göre dağılımı incelenmiştir. Tablo 5'te elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Üniversite	Marmara Üniversitesi	8	14,5
	Yıldız Teknik Üniversitesi	5	9
	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	7,2
	Hacettepe Üniversitesi	2	3,6
	Ege Üniversitesi	2	3,6
	Anadolu Üniversitesi	2	3,6
	Bahçeşehir Üniversitesi	2	3,6
	Balıkesir Üniversitesi	2	3,6
	Çukurova Üniversitesi	2	3,6
	Erzincan Üniversitesi	2	3,6
	Dicle Üniversitesi	2	3,6
	Boğaziçi Üniversitesi	1	1,8
	Gazi Üniversitesi	1	1,8
	Kastamonu Üniversitesi	1	1,8
	Erciyes Üniversitesi	1	1,8
	Amasya Üniversitesi	1	1,8
	Sakarya Üniversitesi	1	1,8
	Atatürk Üniversitesi	1	1,8
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	1,8
	Akdeniz Üniversitesi	1	1,8
	Dumlupınar Üniversitesi	1	1,8
	Pamukkale Üniversitesi	1	1,8
	Selçuk Üniversitesi	1	1,8
	Mersin Üniversitesi	1	1,8
	Uludağ Üniversitesi	1	1,8
	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1	1,8
	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	1,8
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	1,8
	İnönü Üniversitesi	1	1,8
	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	1,8
	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	1,8
	İstanbul Okan Üniversitesi	1	1,8
KKTC Lefke Avrupa Üniversitesi	1	1,8	
Toplam	55	100	

Tablo 5'e göre, çok kültürlü eğitim konusuna ilişkin tezlerin 33 farklı üniversitede hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu üniversiteler içerisinde en fazla tez çalışması, 8 teze (%14,5) Marmara ve 5 teze (%9) Yıldız Teknik üniversitelerine aittir. Geriye kalan 32 tez ise diğer üniversitelere dağılmıştır. Tezlerin çoğunluğunun Marmara Üniversitesi'nde yapılmasının nedeni kuruluş tarihi itibarıyla önde gelen bir üniversite olmasından kaynaklı olabilir.

Tezlerin Çalışma Gruplarına Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerin gerçekleştirildiği çalışma gruplarına göre dağılımı incelenmiştir. Tablo 6'da elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6. Çok kültürlü Eğitim konusu üzerine Yapılmış Tezlerin Çalışma Gruplarına Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Çalışma grubu	Öğretmen	30	46,8
	Öğretmen adayı	18	28,1
	Akademisyen	6	9,3
	Öğrenci	6	9,3
	Yönetici	3	4,6
	Veli	1	1,5
	Toplam	64	100

Tablo 6'da görüldüğü üzere, çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin 30 tanesinde öğretmenlerin çalışma grubu olarak belirlendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının (f=18; % 28,1), akademisyenlerin (f=6; %9,3), öğrencilerin (f=6; %9,3), yöneticilerin (f=3; %4,6) ve velilerin (f=1; %1,5) çalışma grupları olarak tercih edildiği görülmektedir. Bu bulgudan hareketle araştırmacıların tezlerde daha çok öğretmenlerle daha sonra öğretmen adaylarından oluşan çalışma grupları oluşturmaya yöneldikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte lisansüstü tezlerde eğitimin paydaşlarının çoğunluğu ile çalışıldığı görülmektedir.

Tezlerin Ölçme Araçlarına Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı incelenmiştir. Tablo 7'de elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 7. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılmış Tezlerin Ölçme Araçlarına Göre Dağılımı

	Kod	f	%
Veri Toplama Aracı	Ölçek	70	63,6
	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	16	14,5
	Görüşme Formu	7	6,3
	Anket	5	4,5
	Gözlem formu	3	2,7
	Öğrenci günlüğü	2	1,8
	Hikaye testleri	2	1,8
	Dereceli puanlama anahtarı	2	1,8
	Araştırmacı günlüğü	2	1,8
	Odak grup görüşme formu	2	1,8
	Öğrenci ürünleri	2	1,8
	Yapılandırılmamış gözlem (kamera)	1	0,9
	Senaryolar	1	0,9
	Toplam	110	100

Tablo 6 incelendiğinde, çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlerde en fazla kullanılan veri toplama aracının ölçekler (f=70; %63,6) olduğu görülmektedir. Ölçekler nicel ve karma desen çalışmalarda araştırmacılara sağladığı avantajlardan dolayı genelde tercih edilen veri toplama araçlarıdır. Daha sonra yapılan tezlerde yarı yapılandırılmış görüşme formu (f=16; %14,5) ve görüşme formu (f=7; %6,3) ile verilerin toplandığı görülmektedir. İncelenen 55 tezde 110 farklı ölçme aracının kullanıldığı görülmektedir. Bu bulguya göre karma, nitel ve nicel tezlerde birden fazla ölçme aracının tercih edildiği söylenebilir.

Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılan tezlerin konularına göre dağılımı incelenmiştir. Tablo 8’de elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 8. Çok Kültürlü Eğitim Konusu Üzerine Yapılmış Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

	Kod	f	%
	Çok kültürlü eğitime ilişkin tutum	17	21,2
	Çok kültürlü eğitime ilişkin bakış açısı/görüş/düşünce	9	11,2
	Çok kültürlü eğitime ilişkin yeterlilik	8	10
	Çok kültürlü eğitim uygulama ve yaklaşımları	8	10
	Çok kültürlü eğitime ilişkin algı/farkındalık	7	8,7
	Çok kültürlü eğitim ve beceriler/değerler	5	6,2
	Çok kültürlü eğitim ve kişisel özellikler	3	3,7
	Çok kültürlü eğitim ve kültürel zekâ	3	3,7
	Çok kültürlü eğitim ve sınıf yönetimi, beceri, tutum ve yeterlilikler	3	3,7
	Çok kültürlü eğitim ve okullar	2	2,5
	Çok kültürlü eğitim ve kültürel yeterlilik	2	2,5
	Çok kültürlü eğitim ve empatik eğilim	2	2,5
	Çok kültürlü eğitim ortamı	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve sosyal medya	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve göçmen sorunu	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve çocuk hakları	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve küresel vatandaşlık	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve yükseköğretim	1	1,2
	Çok kültürlü eğitim ve demokrasi anlayışı	1	1,2
	Cinsiyetçilik	1	1,2
	Epistemolojik inanç	1	1,2
	Türkçe ve Türk kültürü dersi	1	1,2
	Mesleğe yönelik tutum	1	1,2
	Toplam	80	100

Tablo 8 incelendiğinde, çok kültürlü eğitime ilişkin yapılan lisansüstü tezlerde en fazla tercih edilen konunun çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeyi (%21,2) olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma konusunu sırasıyla çok kültürlü eğitime ilişkin bakış açısı/görüşü/düşüncesi (%11,2), çok kültürlü eğitime ilişkin yeterlilik (%10) ve çok kültürlü eğitim uygulama ve yaklaşımlar (%10) takip etmektedir. Çok kültürlü eğitime ilişkin yapılan lisansüstü tezlerde en az tercih edilen konuların ise çok kültürlü eğitim ve sosyal medya (%1,2), çok kültürlü eğitim ve göçmen sorunu (%1,2) ile çok kültürlü eğitim ve çocuk hakları (%1,2) olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmanın amacı çok kültürlü eğitim konusu üzerine yazılan lisansüstü tezlerin eğilimlerini ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle 2009-2022 yılları arasında yapılan 55 lisansüstü tez ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar ilgili literatürdeki çalışmaların sonuçları ile tartışılarak sunulmuştur.

Çok kültürlü eğitim üzerine yapılan tezler alanlara (bilim dalı) dağılımı bakımından incelendiğinde tezlerin en fazla eğitim programları ve öğretimi alanı ile sosyal bilgiler eğitimi alanında yapıldığı tespit edilmiştir. Bu alanlarda çalışma sayısının fazla olması farklı nedenlere bağlı olabilir. Bu nedenlerden biri 21. yüzyılda kişisel ve evrensel değerlere bağlı çok boyutlu ve çok kültürlü yurttaşlık anlayışının doğması olabilir. Bu gelişmeler yurttaşlık eğitiminin bir parçası olan sosyal bilgiler alanında çok kültürlü eğitim konusunun ele alınmasını sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Bu yeni anlayış ve eğilimler aynı zamanda eğitim sistemlerinin ve eğitim programlarının yenilenmesi gerekliliğini doğurmaktadır (Cogan ve Morris, 2001). Bu nedenle de eğitim programları ve öğretim alanında çok kültürlü eğitim konusunda yapılan çalışmaların fazla olduğu düşünülmektedir.

Tezlerin lisansüstü düzeylere göre dağılımı incelendiğinde ise en fazla yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, doktora düzeyinde yapılan tez oranının daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeninin yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören öğrenci sayısının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan farklı sorunların bu sürece devam etmek isteyen öğrencileri olumsuz etkilemesi bu sonuç üzerinde etkili olabilir. Nitekim Karaman ve Bakırcı (2010), Türkiye’de lisansüstü eğitiminin sorunlarına ve bu soruların çözümüne yönelik çözüm önerilerinde buldukları çalışmada lisansüstü eğitimdeki sorunlara dikkat çekmektedir (Karaman ve Bakırcı, 2010).

Çok kültürlü eğitim konusu üzerine yapılmış tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en fazla tezin yayınlandığı yılın 2019 olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun toplumsal bir mesele olan göç olayının ülkemizde meydana gelen artış oranı ve yeni toplumsal oluşum ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. 2010 ve 2011 yıllarında ise çok kültürlü eğitim konusuna yönelik tez çalışması yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 2020 yılındaki tez sayısında, 2019 yılına oranla önemli bir azalma olmasına rağmen son yıllarda çok kültürlü eğitime ilişkin tezler yürütülmektedir (Bektaş, 2022; Çapçı, 2020; Özer Koçak ve Çiftçi, 2020; Durmuş, 2022)

İncelenen tezlerde nicel yöntemin en fazla tercih edilen yöntem olduğu tespit edilmiştir. İncelenen 55 tezdten 32’sinde nicel, 14’ünde nitel ve 9’unda ise karma yöntem kullanılmıştır. Benzer şekilde Erdem (2018) medya okuryazarlığı üzerine yapılmış tezlerin eğilimini incelediği çalışmasında nicel yöntemlerin en fazla tercih edilen yöntemler olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, Oğuz Hacat ve Demir (2019) tarafından konuyu daha geniş perspektifi ele alan çalışmada da aynı sonuç bulunmuştur. Oysa Kuş ve Yakar (2017) demokrasi eğitimi üzerine yapılmış farklı çalışmalarda daha çok nitel yöntemlerin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgulardan hareketle seçilen konunun yöntemi etkilediği çıkarımında bulunabilir. Araştırmanın bir başka sonucuna göre, Marmara Üniversitesi’nin 8 tez ile çok kültürlü eğitime ilişkin en fazla tezin yapıldığı üniversite olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tangülü ve Karakuş (2021) sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimi konuları üzerine yapılan

tezlerin eğilimlerini konu alan çalışmada benzer sonuca ulaşmışlardır. Bu durumun üzerinde üniversitenin adının, bulunduğu ilin ve öğrenci sayısının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma grupları açısından bakıldığında en sık kullanılan çalışma grubunun öğretmenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 18 tezde ise öğretmen adayları çalışma grubu olarak tercih edilmiştir. En az ise velilerden oluşan çalışma grubu ile çalışıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrenci ve öğretmenlerin birlikte yer aldığı çalışma grupları olan tezler de yürütülmüştür. Bu araştırmada tezlerde çalışma grubu olarak daha çok öğretmenlerle ve daha sonra öğrencilerle çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki benzer eğilim çalışmalarında da bu araştırma sonucunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Kuş ve Yakar, 2017).

İncelenen tezlerde en sık kullanılan nicel veri toplama aracının ölçek, nitel veri toplama aracının ise yarı yapılandırılmış görüşme formu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek/anketler araştırmacılara araştırma sürecinde maliyetinin düşük olması, araştırılan kişilerin gizliliğini korumada güçlü olması, düşünülerek verilen yanıtların ve danışmanın yüksek olması, ulaşımının yüksek olması, analiz sürecinin kolay olması gibi birtakım avantajlar sağlamaktadır (Ekiz, 2020). Bütün bu nedenlerden dolayı araştırma kapsamındaki tezlerde en sık kullanılan ölçme aracı olduğu düşünülmektedir. Ölçek/anket gibi ölçme araçlarının en önemli varsayımı, cevaplayıcıların samimi davrandıkları düşüncesidir (Büyüköztürk ve dğr., 2014). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun araştırmacılar tarafından nitel veri toplama araçları içerisindeki tezlerde en sık kullanılan birinci ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşme tekniğinde yarı yapılandırılmış sorular ile yapılandırılmış sorulardan elde edilecek olan cevaplara göre çok daha ince ayrıntılı cevaplara erişilebilir (Berg ve Lune, 2019). Ölçek/anket aracı ile elde edilemeyen detaylı veri toplama süreci yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilebilir. Bu bağlamda araştırmacıların tezlerde bu ölçme aracı ile çok kültürlü eğitime ilişkin daha derinlemesine veriler elde etmeyi amaçladıkları düşünülmektedir.

Çok kültürlü eğitime ilişkin yapılan tezler konu açısından incelendiğinde en fazla tekrar eden tez konusunun çok kültürlü eğitime ilişkin tutum düzeylerinin belirlenmesi olduğu tespit edilmiştir. Çok kültürlü eğitime ilişkin tutum düzeyini belirlemeyi amaçlayan tezleri, çok kültürlü eğitime ilişkin bakış açısı/görüş/düşünce ve çok kültürlü eğitime ilişkin yeterlilik düzeyini belirlemeyi konu alan çalışmaların takip ettiği saptanmıştır. Bu sonuç göz önüne alındığında tezlerin birbirine yakın konularda yoğunluk gösterdiği söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar perspektifinde tarih ve coğrafya gibi alanlarda çok kültürlü eğitime ilişkin tezlere yer verilebilir. Doktora düzeyinde ve karma yöntemlerle yapılacak tezlere yoğunluk verilmesinin literatüre fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Çok kültürlü eğitimin önemli bir parçası olduğu düşünülen ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin çalışma grubu olarak belirlendiği çalışmalara daha fazla yer verilebilir. Bu çalışma grupları üzerinde eylem araştırmaları gerçekleştirilebilir. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda nitel veri toplama araçları daha fazla kullanılabilir. Böylece çok kültürlü eğitime ilişkin daha derinlemesine sonuçlar elde edilebilecek çalışmalar yürütülebilir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma dokümanlar incelenerek yapıldığı için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

- Ateş, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algı ve farkındalıkları: Kocaeli Örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Baloğlu Uğurlu, N. ve Akdovan, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenleri perspektifinden mülteci öğrenciler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 782-801.
<https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-501401>
- Banks, J.A. (2009). *An introduction to multicultural education*. Pearson Education.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 30-43.
- Bektaş, Ö. Ş. (2022). *Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algıları ile sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişki*. [Doktora Tezi], Kastamonu Üniversitesi.
- Brown, S. C. ve Kysilka, M. (2002). *Applying multicultural and global concepts in the classroom and beyond*. MA: Allyn ve Bacon.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cogan, J. J. ve Morris, P. (2001). The development of civics values: an overview. *international journal of Educational Research*, 35, 1- 9.
- Çapçı, S. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlik algıları ve çok kültürlü eğitim uygulamaları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Çelik, T. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözünden sınıflarındaki Suriyeli öğrenciler. *Sakarya University Journal of Education*, 9(2), 383-407.
- Dewilde J. ve Skrefsrud T-A. (2021) Revisiting studies of multicultural school events from the perspective of strategic essentialism. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*.;7:196-209
- Dey, P. ve Bandyopadhyay, S. (2019). Blended learning to improve quality of primary education among underprivileged school children in India. *Education and Information Technologies*, 24(3).
<https://doi.org/10.1007/s10639-018-9832-1>.

- Durmuş, A. (2022). *Hizmet öncesi öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim algıları ve mesleki hazırlık düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Durmuş, E. ve Baş, K. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mülteci kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analiz edilmesi*. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu V Bildiri Kitabı içinde (ss. 340-359), Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Engin, G. ve Genç, S. Z. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği). *Route Educational and Social Journal*, 2(2), 30-39.
- Erdem, C. (2018). Medya okuryazarlığı araştırmalarında eğilimler: Lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(4), 693-717.
<https://doi.org/10.30831/akukeg.390260>
- Faas D, Hajisoteriou C. ve Angelides P. (2014) Intercultural education in Europe: Policies, practices and trends. *British Educational Research Journal*.40,300-318.
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53, 106-116.
- Gholgzadeh Avval, T. (2018). *Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve sosyal bilimcilerin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime bakış açıları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Jayadi, K., Abduh, A. ve Basri, M. (2022). A meta-analysis of multicultural education paradigm in Indonesia. *Heliyon*. 8. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e08828.7>
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114.
- Kaya, Y. (2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim hakkındaki bilgi, farkındalık ve yeterliliklerinin belirlenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 102-115.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Marmara Üniversitesi.
- Kuş, Z. ve Yakar, H. (2017). Türkiye’de demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmalarda eğilim: bir içerik analizi çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International (AJESI)*, 7 (3), 486-513.
- Lin, T. C., Lin, T. J. ve Tsai, C. C. (2014). Research trends in science education from 2008 to 2012: A systematic content analysis of publications in selected journals. *International Journal of Science Education*, 36(8), 1346-1372.
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. (9th Edition). England, Essex: Pearson.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. (2nd Edition). California: Sage Publications.
- Neuman, W. L. (2022). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar I-II*. Cilt (2.Baskı). (Akkaya, Ö, Çev.). Siyasal Kitapevi (Orijinal eserin basım tarihi 2019, 8.Baskı).
- Nieto, S. ve Bode, P. (2011). *Affirming diversity: the sociopolitical context of multicultural education.*, MA: Pearson Education Inc
- Oğuz Hacat, S. ve Demir, F.B.(2019). Eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 116-145.

- Özdemir, M. ve Dil, K. (2013). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutumları: Çankırı ili örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2),215-232. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001302
- Özer Koçak, Y. ve Çiftçi, B. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim tutumları ile kültürel zekaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış*. C. Öztürk (Ed), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım* (s. 21-50) içinde. Pegem A Yayıncılık.
- Parekh, B. (1999). Political theory and the multicultural society. *Radical Philosophy*, (95), 27-32.
- Patterson Rivera, M. R. (2014). *Student perception of multicultural competence in the graduate programs in the school of education at a small private college in the midwest* [Unpublished doctoral dissertation]. Edgewood College.
- Pehlivan, H. (2014). Genel liselerde görev yapan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının sosyoekonomik statüleri açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 95-11
- Strickland, D. L. (2018). *Factor relating to the multicultural efficacy and attitudes of teachers* [Unpublished doctoral dissertation]. Georgia Southern University.
- Suri, H. ve Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Tangülü, Z. ve Karakuş, A. Sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimi konuları üzerine yapılan tezlerin eğilimleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 399-417. <https://doi.org/10.51725/etad.910681>
- Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). Çok kültürlü eğitimin yenilenen sosyal bilgiler öğretim programına yansımaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 500-516.
- Wilson, J., Ward, C., Fetvadjev, V. H. ve Bethel, A. (2017). Measuring cultural competencies: the development and validation of a revised measure of sociocultural adaptation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(10), 1475-1506. <https://doi.org/10.1177/0022022117732721>.